

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 651/2020-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. decembra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] zastúpených advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11 Co 172/2019 z 15. januára 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej sťažnosti, sťažnostná argumentácia a návrh rozhodnutia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. mája 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED] [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“), a [REDACTED]

████████████████████ (ďalej aj „sťažovateľ v 2. rade“, spolu ďalej aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11 Co 172/2019 z 15. januára 2020 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa na Okresnom súde Košice II (ďalej len „okresný súd“) domáhali určenia neplatnosti zmluvy, ktorou mesto Košice (žalovaný v 1. rade) previedlo akcie spoločnosti ██████████ do vlastníctva spoločnosti ██████████ (žalovaná v 2. rade) podľa v tom čase účinného zákona Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov. Sťažovatelia následne nadobudli na základe volieb, resp. na základe poverenia na zastupovanie postavenie spojené s možnosťou konať za žalovaného v 1. rade. Žalobu zobrali späť, žiadajúc o nepriznanie náhrady trov konania stranám podľa § 257 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“). Okresný súd uznesením z 20. februára 2019 konanie zastavil a stranám nepriznal nárok na náhradu trov konania pre existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa. Na odvolanie žalovanej v 2. rade krajský súd napadnutým rozhodnutím zmenil uznesenie okresného súdu z 20. februára 2019 tak, že uložil sťažovateľom nahradiť žalovanej v 2. rade 100 % trov konania pred súdom prvej inštancie a zároveň im uložil nahradiť jej 100 % trov odvolacieho konania.

3. Napadnuté rozhodnutie bolo sťažovateľom doručené 17. februára 2020. Včasnosť podania ústavnej sťažnosti odvodzovali aj poukazom na zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimoriadnych opatreniach“). Pokiaľ ide o právomoc ústavného súdu, sťažovatelia tvrdia, že iný prostriedok nápravy nemajú, pretože napadnuté rozhodnutie je uznesením podľa § 357 písm. m) CSP, ktoré je vylúčené z dovolacieho

prieskumu na základe § 421 ods. 2 CSP a zároveň v jeho prípade nedošlo k vadám zmätočnosti zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP.

4. K samotnému porušeniu práv sťažovateľa uvádzajú, že napadnuté rozhodnutie obsahuje závery pri interpretácii a aplikácii zákonov, ktoré sú zjavne neodôvodnené a arbitrárne. Sťažovateľa museli označiť v žalobe všetkých účastníkov právneho úkonu a po ujatí sa funkcie primátora a námestníka primátora sa stali štatutárnym orgánom, resp. predstaviteľom mesta Košice s oprávnením zastupovať primátora, teda jedny a tie isté osoby mali konať na strane žalobcov ako fyzické osoby, ako aj na strane žalovaného. Táto situácia si vyžadovala aplikáciu dôvodov hodných osobitného zreteľa, no podľa krajského súdu nešlo o prekážku konania ani dôvod nemožnosti vedenia sporu sťažovateľom v 1. rade proti žalovanému v 1. rade. Krajský súd opomenul vziať do úvahy, že nejde o spor vyplývajúci zo vzťahu medzi mestom Košice a sťažovateľmi, ktorý by vyplýval z povahy ich právneho vzťahu a zo skutočnosti, že v jednej a tej istej veci by mali sťažovateľa brániť dve navzájom sa vylučujúce procesné pozície. Sťažovateľ v 1. rade nerozumie názoru súdu o možnosti uspokojivého vysporiadania sa so situáciou uplatnením právomoci mestského zastupiteľstva a s využitím rozsiahleho výkonného aparátu mesta, aby sa zabezpečilo v konaní formálne a materiálne uprednostnenie záujmov obyvateľov mesta pred záujmami žalobcov. Krajský súd neuvádza žiadny konkrétny mechanizmus, opomína osobitosť postavenia sťažovateľov spojeného so zákonnou povinnosťou konať v záujme obyvateľov mesta a tiež to, že vedenie konania proti samotnému mestu je v rozpore s podstatou funkcií zastávaných sťažovateľmi. Konštrukcie krajského súdu sú nelogické, opomínajú verejnoprávny rozmer funkcie primátora a jeho zástupcu, predstavujú výklad, ktorým sa odňal právnej norme jej účel a význam.

5. Závery krajského súdu, ktoré pričítajú na ťarchu sťažovateľov nevzatie žaloby späť bezprostredne po uskutočnení volieb pred ujatím sa funkcií, sú v absolútnom rozpore s časťou odôvodnenia spochybňujúcou dôvodnosť späťvzatia žaloby po ujatí sa funkcie sťažovateľom v 1. rade a poverení výkonom funkcie sťažovateľa v 2. rade. Ako ťažko pochopiteľnú vnímajú aj argumentáciu, podľa ktorej vzniknutá situácia nebránila sťažovateľom viesť spor proti žalovanej v 2. rade. Vzhľadom na nemožnosť úspešne viesť

konanie o neplatnosť dvojstrannej zmluvy proti len jednému z účastníkov tomuto argumentu chýba akákoľvek spätosť s právom. Sťažovatelia upriamili pozornosť na rozhodnutia zaoberajúce sa dôvodmi osobitného zreteľa [uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 M Cdo 2/2008 z 25. februára 2009, uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 158/2015 zo 17. marca 2015]. Krajský súd svojou arbitrárnou aplikáciou § 257 CSP na pomery sťažovateľov im odňal zákonom priznanú ochranu.

6. Na takomto základe sťažovatelia navrhli ústavnému súdu, aby prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a po prerokovaní veci nálezom rozhodol o porušení označených práv napadnutým rozhodnutím krajského súdu, aby zakázal krajskému súdu pokračovať v porušovaní označených práv, aby napadnuté rozhodnutie zrušil a vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie, a napokon, aby krajskému súdu uložil povinnosť nahradiť sťažovateľom trovy konania.

II.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

7.1 Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

7.2 Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

8. V súvislosti so sťažnosťami namietajúcimi porušenie základných práv a slobôd rozhodnutiami všeobecných súdov už ústavný súd opakovane uviedol, že jeho úloha pri rozhodovaní o sťažnosti pre porušenie základného práva na súdnu ochranu rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov súdnej interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných práv a slobôd (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

9. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

10. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, ktoré spočíva okrem iného na interpretácii právnych predpisov z hľadiska ich účelu a zmyslu, pričom pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov sa nesmie opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07,

I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07). Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (m. m. II. ÚS 171/05). Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu.

11. Vychádzajúc aj z doktríny minimalizácie zásahov ústavného súdu do činnosti orgánov verejnej moci (m. m. IV. ÚS 303/04, III. ÚS 770/2016), ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnych súčasťiach súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. Pri tomto rozhodovaní ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súdu ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

12. Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

12.1 Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

13. Podľa § 55 písm. d) zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania je neprípustný, ak to ustanovuje tento zákon v § 132 ods. 2 alebo § 142 ods. 2.

13.1 Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

13.2 Podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, ak sťažovateľ preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

III.1 K podmienkam konania

14. Podanie sťažovateľov je ústavnou sťažnosťou v zmysle čl. 127 ústavy v spojení s § 42 ods. 2 písm. f), § 122 a nasl. zákona o ústavnom súde. Ústavný súd pred samotným predbežným prerokovaním ústavnej sťažnosti skúmal splnenie zákonom ustanovených podmienok konania a zistil, že ústavnú sťažnosť podali oprávnené osoby – sťažovatelia ako strany sporu v civilnom konaní (§ 122 zákona o ústavnom súde), ktorí sú v konaní zastúpení

advokátkou (§ 34 ods. 1 zákona o ústavnom súde) na základe predloženého plnomocenstva výslovne udeleného na zastupovanie pred ústavným súdom. Ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všetky všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde) a osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123 zákona o ústavnom súde).

15. Keďže napadnuté rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 10. marca 2020 a sťažovatelia podali svoju ústavnú sťažnosť 19. mája 2020, teda po uplynutí lehoty na podanie ústavnej sťažnosti podľa § 124 prvej vety zákona o ústavnom súde, ústavný súd sa musel vysporiadať s otázkou včasnosti podania ústavnej sťažnosti. Podľa § 1 zákona o mimoriadnych opatreniach v čase od 27. marca 2020 (dátum nadobudnutia účinnosti zákona) do 30. apríla 2020 spočívali lehoty ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávnych vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo zániku práva. V uvedenom období teda lehoty neplynuli a od 1. mája 2020 ich plynutie pokračuje, resp. pokračovalo. Z doslovného znenia uvedeného ustanovenia vyplýva, že spočívanie lehôt sa týka len ochrany práv v súkromnoprávnych vzťahoch. Vychádzajúc z cieľa predmetnej právnej úpravy a celospoločenskej situácie, za ktorej boli mimoriadne opatrenia zákonodarcom prijaté, je potrebné vziať do úvahy skutočnosť, že sťažením uplatnenia ochrany svojich práv v mimoriadnej situácii sú (boli) potenciálne postihnutí aj nositelia práv vyplývajúcich z iných než súkromnoprávnych vzťahov (napríklad práva, ochrana ktorých sa uplatňuje v správnom súdnictve, ale aj v súdnictve ústavnom). Ústavný súd (napr. na rozdiel od Európskeho súdu pre ľudské práva) nemá zákonom danú možnosť sám svojím vlastným vnútorným aktom rozhodnúť o predĺžení lehoty na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, rešpektuje však vo svojej činnosti *inter alia* princípy právneho štátu, princíp rovnosti, povinnosť ústavne konformného výkladu a aplikácie právnych noriem (čl. 152 ods. 4 ústavy), ako aj materiálny prístup k ochrane základných práv a slobôd, a preto, vychádzajúc z čl. 46 ústavy s ohľadom na § 62 zákona o ústavnom súde v spojení s čl. 2 až 4 základných princípov CSP, považuje spočívanie lehoty na uplatnenie práva v uvedenom období za aplikovateľné aj na posudzovanie dodržania lehoty na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom. V deň pokračovania plynutia lehoty

na podanie ústavnej sťažnosti (1. mája 2020) zostávalo do jej uplynutia 20 dní. Sťažovatelia podali svoju ústavnú sťažnosť 19. mája 2020. Prerokovanú ústavnú sťažnosť preto ústavný súd považuje za podanú včas.

16. Sťažovatelia vo vzťahu k vyčerpaniu právnych prostriedkov, ktoré im priznáva zákon na ochranu ich základných práv a slobôd, uviedli, že dovolanie podľa § 421 ods. 2 CSP nie je prípustné, keďže napadnuté rozhodnutie je uznesením podľa § 357 písm. m) CSP. K vade zmätočnosti, ktorá by zakladala prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, v prípade napadnutého rozhodnutia nedošlo, preto je ústavná sťažnosť jediným prípustným prostriedkom ochrany sťažovateľmi označených práv. Zmienili sa aj o divergentných názoroch na prípustnosť dovolania (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 160/2017 zverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 73/2018 a nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 275/2018 zverejnený v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 74/2018 – išlo o uznesenie ústavného súdu z 15. augusta 2018, nie nález, pozn.).

17. Vo vzťahu k prípustnosti ústavnej sťažnosti (§ 55 zákona o ústavnom súde) a osobitne k vyčerpaniu zákonom priznaných prostriedkov podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že sťažovateľmi spomínané odlišnosti v názoroch na prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu o náhrade trov konania na základe väd zmätočnosti boli nasledované nálezom vo veci sp. zn. I. ÚS 387/2019 z 2. apríla 2020, právoplatným 23. apríla 2020. Týmto nálezom ústavný súd zrušil tam napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ktorým bolo ako neprípustné odmietnuté dovolanie podané z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu ako vecne správny rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o trovách prvoinštančného konania. V tejto veci ešte pri predbežnom prerokovaní v uznesení zo 17. septembra 2019 ústavný súd zopakoval svoje závery z rozhodnutia zverejneného v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 74/2018.

18. V judikatúre najvyššieho súdu sa následne presadil posun smerom k pripusteniu možnosti odvolacieho prieskumu rozhodnutí odvolacieho súdu týkajúcich sa náhrady trov

konania s konštatovaním, že uvedený druh rozhodnutia (ako rozhodnutie, ktorým sa konanie končí) možno v dovolacom konaní preskúmať z dôvodov zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP (uznesenia sp. zn. 1 Cdo 60/2018 z 27. mája 2020, sp. zn. 8 Cdo 266/2019 z 25. júna 2020, sp. zn. 4 Cdo 70/2020 z 26. augusta 2020, sp. zn. 9 Cdo 13/2020 zo 17. júna 2020, sp. zn. 8 Cdo 201/2020 z 23. septembra 2020).

19. V aktuálnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu sa pri preskúmaní uvedeného druhu rozhodnutí vyskytli prípady, že ústavné sťažnosti boli odmietnuté z dôvodu neprípustnosti, avšak ústavný súd zároveň z dôvodu materiálnej ochrany ústavnosti vykonal aj kvázimeritórny prieskum takýchto rozhodnutí (napr. sp. zn. I. ÚS 26/2020, I. ÚS 300/2020, I. ÚS 352/2020, I. ÚS 369/2020). Vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 269/2020, naopak, ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť výlučne z dôvodu neprípustnosti, pretože sťažovateľ nevyužil prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý mu zákon účinne poskytoval, dovolanie nepodal. V ústavnej sťažnosti pritom netvrdil, že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a pred ústavným súdom tvrdil také porušenie svojich procesných oprávnení krajským súdom, ktoré napĺňalo prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

20. V teraz posudzovanej veci ústavný súd preskúmal sťažnostné námietky sťažovateľov, ktoré spočívajú v namietaní zjavnej neodôvodnenosti, arbitrárnosti záverov napadnutého rozhodnutia pri interpretácii a aplikácii zákonov, v opomenutí (podľa sťažovateľov) významných skutočností, v nezrozumiteľnosti niektorých názorov a argumentácie krajského súdu, v logických rozporoch konštrukcií krajského súdu, v rozporoch jednotlivých častí odôvodnenia a napokon v arbitrárnej aplikácii § 257 CSP na pomery sťažovateľov odnímajúcej im zákonom priznanú súdnu ochranu.

21. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť v prvom rade nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení,

ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením ich súdnej ochrany. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom odvolacom návrhu spojené so zákazom *denegatio iustitiae* [(odmietnutia spravodlivosti) uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017].

22. Pokiaľ ide o nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia orgánu verejnej moci alebo o jeho arbitrárnosť, ich dôsledkom je, že nie je možné spoľahlivo zistiť, čo bolo základom pre vydanie rozhodnutia, na základe akých skutkových zistení a právnych záverov rozhodujúci orgán postupoval, a práve preto nie je možné takéto rozhodnutie spoľahlivo preskúmať. Arbitrárne rozhodnutie všeobecného súdu predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces. V zmysle judikatúry ústavného súdu aj najvyššieho súdu obsah pojmu „nepreskúmateľnosť rozhodnutia“ možno definovať ako nedostatok odôvodnenia, čím sa má na mysli také odôvodnenie, ktoré nedáva odpoveď na otázky, ktorých zodpovedanie je kľúčové pre rozhodnutie súdu vo veci samej.

23. Porovnaním sťažnostnej argumentácie a východísk dovolacieho prieskumu najvyššieho súdu dospel ústavný súd k záveru, že väčšinu námietok sťažovateľov je možné podradiť pod dovolací dôvod zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP, keďže smerujú proti nerešpektovaniu čiastkového práva na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, naznačujú porušenie zákazu svojvôle a nepreskúmateľnosť rozhodnutia.

24. Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavným súdom v situácii, keď nevyužili prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý im zákon účinne poskytoval, teda nepodali dovolanie, hoci ho podať mohli a mali, by bolo porušením princípu subsidiarity ako sťažňového atribútu vzťahu medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1

ústavy (m. m. III. ÚS 562/2017). Ako uvedený prehľad judikatúry najvyššieho súdu naznačuje, dovolanie podané z dôvodu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP mohlo v rozhodnom čase (minimálne od mája 2020) poskytovať aj rozumný predpoklad pre vecné preskúmanie námietok sťažovateľov.

25. Keďže sťažovatelia v podanej ústavnej sťažnosti netvrdili, že dovolanie nepodali z dôvodov hodných osobitného zreteľa, neprichádzal do úvahy ani prípadný postup ústavného súdu podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Ako dôvod hodný osobitného zreteľa nebolo možné prijať ani tvrdenie sťažovateľov o tom, že napadnuté rozhodnutie nebolo poznačené vadou zmätočnosti, ak, naopak, z odôvodnenia ústavnej sťažnosti vyplývajú ich námietky vytykajúce (aj v zmysle judikatúry ústavného súdu a najvyššieho súdu) práve takýto nedostatok napadnutého rozhodnutia.

26. Na základe uvedených skutočností po predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľov prichádzalo do úvahy jej odmietnutie z dôvodu neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde v časti namietajúcej porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím krajského súdu.

III.2 K možnému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím

27. Aj napriek už uvedenému záveru o neprípustnosti ústavnej sťažnosti ústavný súd, vychádzajúc z materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, podrobil ústavnú sťažnosť sťažovateľov nadštandardne i kvázimeritórnemu prieskumu. Po oboznámení sa s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (ako aj uznesenia okresného súdu z 20. februára 2019 tvoriaceho s ním jeden organický celok) konštatuje, že v skutkových a právnych záveroch rozhodnutie o náhrade trov prvoinštančného konania neobsahuje ústavne nekonformný výklad aplikovanej právnej normy svedčiaci o jeho arbitrárnosti a ústavnej neakceptovateľnosti.

28. Z obsahu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že krajský súd správne vystihol, že žalovaná v 2. rade napádala svojím odvolaním proti uzneseniu okresného súdu z 20. februára 2019 spôsob právneho posúdenia otázky naplnenia zákonných predpokladov pre nepriznanie nároku na náhradu trov konania v zmysle § 257 CSP. Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia vymedzil podmienky aplikácie § 257 CSP (bod 26) a následne rozvinul svoje úvahy pri aplikácii analyzovaného ustanovenia zákona na skutkové okolnosti prípadu (bod 28). Vyslovil názor, že vstup sťažovateľa v 1. rade ako žalobcu v 1. rade a na strane žalovaného v 1. rade ako štatutárneho orgánu sám osebe nepredstavuje ani prekážku konania a ani dôvod, pre ktorý by nemohol viesť spor proti mestu Košice, už vôbec nie proti žalovanej v 2. rade. Krajský súd upriamil pozornosť na to, že napriek vykonávaniu funkcie štatutárneho orgánu žalovaného v 1. rade je sťažovateľ v 1. rade úplne odlišným subjektom práv s vlastnou právnou a cez to aj procesnou subjektivitou. Spomenul v praxi sa výnimočne vyskytujúce spory medzi štatutárnym orgánom právnickej osoby a samotnou právnickou osobou a spôsob riešenia kolízie ich záujmov v procesných súvislostiach vylúčením subjektívnych prvkov a vnesením prvkov ingerencie a kontroly inými jej orgánmi. Následne odkázal na potrebu vysporiadania sa so vzniknutou kolíziou žalovaným v 1. rade naznačením zapojenia mestského zastupiteľstva a výkonného aparátu mesta. Pri závažnosti veci a štádiu konania podľa krajského súdu bolo opodstatnené venovať väčšiu pozornosť, aby sa predišlo vzniku trov konania žalovanej v 2. rade. Sťažovatelia svojou nečinnosťou nezamedzili vzniku trov, ale svojou replikou vyvolali ďalšie trovy. Krajský súd preto nevidel dôvod na zmiernenie ťarchy zodpovednosti sťažovateľov za náklady nimi vyvolaného konania v záujme spravodlivosti odchýlením sa od zásady zodpovednosti za výsledok konania. Je potrebné spomenúť, že podľa uznesenia okresného súdu z 20. februára 2019 zastavenie konania zavinieli sťažovatelia, čo sami uvádzajú aj v späťvzati žaloby.

29. Uvedené odôvodnenie postačuje na vyvodenie záveru, že napadnuté rozhodnutie nie je poznačené svojvôľou ani nie je v rozpore so zmyslom a s účelom zákona. V posudzovanej veci išlo o aplikáciu jednoduchých právnych noriem obsiahnutých v ustanoveniach Civilného sporového poriadku.

30. Ustanovenie § 257 CSP predstavuje odchýlku zo zásady zodpovednosti za výsledok (§ 255 CSP) aj zo zásady zodpovednosti za zavinenie (§ 256 ods. 1 CSP). Súd podľa neho nemusí zaviazat' neúspešnú stranu sporu nahradiť trovy konania úspešnej strane, resp. nemusí zaviazat' stranu, ktorá spôsobila vznik trov svojím zavinením, aby tieto trovy nahradila protistrane. Dôvody hodné osobitného zreteľa ani výnimočné okolnosti zákon neuvádza ani exemplifikatívne. Výklad týchto podmienok ponecháva na súdnej praxi. To však neznamená, že tým vytvára priestor na celkom voľnú úvahu súdu. V zmysle dnes už ustálenej judikatúry (pozri k tomu napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 MCdo 17/2009, sp. zn. 5 Cdo 67/2010 či sp. zn. 3 M Cdo/46/2012) § 257 CSP nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie § 257 CSP preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. Strane, ktorá mala vo veci úspech, nemožno nepriznať náhradu trov podľa výnimočného ustanovenia len na základe všeobecného záveru hodnotiaceho dopad rozhodnutia o určitom druhu nárokov. Nejde o automatické pravidlo, ktoré by sa uplatňovalo vo vzťahu k určitému typu konania (k tomu napr. nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 292/07 či sp. zn. I. ÚS 303/12), ale ide o prvok individualizácie, nie ľubovôle zo strany súdu (pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 727/2000). Hranice sudcovskej úvahy sú dané účelom právnej úpravy náhrady trov konania, ktorá jej nepriznanie úspešnému účastníkovi pripúšťa len ako výnimku zo všeobecného procesného princípu zodpovednosti za výsledok sporového konania (§ 255 ods. 1 CSP).

31. Zmyslom predmetného zákonného ustanovenia je, že ak súd zvolí postup podľa neho, nemôže žiadnej zo strán (ani úspešnej, ani neúspešnej) priznať náhradu trov konania. Napriek doslovnému zneniu § 257 CSP nepriznanie sa môže týkať všetkých trov alebo len ich časti. Na účely moderácie nie je rozhodujúce, na základe akej zásady boli trovy uložené a ktorá strana ich má platiť; moderovať možno aj trovy zastaveného konania.

32. Krajský súd aplikoval na zistený skutkový stav relevantnú zákonnú úpravu v súlade s jej účelom a zmyslom, vysporiadal sa so všetkými podstatnými argumentmi sťažovateľov a z rozhodnutia je zrejmé, akými úvahami sa riadil pri právnom posudzovaní veci. Vyjadril sa k podstatným námietkam o procesnom postavení sťažovateľov po ich zvolení a ujatí sa funkcií, ako aj o nutnosti riešenia konfliktu záujmov v réžii žalovaného v 1. rade, keďže nešlo o prekážku brániacu pokračovaniu v konaní. Krajský súd rozhodol o zmene uznesenia okresného súdu v záujme dosiahnutia čo najspravodlivejšieho rozhodnutia a z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia nemožno vyčítať arbitrárny prístup krajského súdu. Naopak, krajský súd pristúpil k odôvodneniu svojho rozhodnutia ústavne a aprobovateľne v záujme chrániť právo strán sporu na spravodlivé súdne rozhodnutie v otázke náhrady trov konania. Tieto závery krajského súdu ústavný súd pokladá za dôveryhodné, zrozumiteľné a ústavne korektné.

33. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

34. Z ústavnoprávneho hľadiska preto niet žiadneho dôvodu, aby sa spochybňovali závery napadnutého rozhodnutia krajského súdu, ktoré sú dostatočne odôvodnené a majú oporu v zistenom skutkovom stave. Tieto závery vedú ústavný súd k záveru, že ak by aj neexistoval dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti pre neprípustnosť, musel by ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú. Neexistuje totiž relevantná súvislosť medzi označeným základným právom sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru na jednej strane a napadnutým uznesením

krajského súdu na druhej strane z dôvodov uvádzaných v ústavnej sťažnosti. Obsahom základného práva na súdnu ochranu (ako aj práva na spravodlivé súdne konanie) nie je právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom účastníka súdneho konania, resp. právo na úspech v konaní (obdobne napr. II. ÚS 218/02, III. ÚS 198/07, II. ÚS 229/07, I. ÚS 265/07, III. ÚS 139/08).

35. Keďže došlo k odmietnutiu ústavnej sťažnosti, ústavný súd sa nezaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľov (návrh na zrušenie napadnutého rozhodnutia, zákaz porušovania práv, vrátenie vecí na ďalšie konanie, náhrada trov konania), pretože tieto sú viazané na to, že ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, prípadne ju prijme na ďalšie konanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. decembra 2020

Miroslav DURÍŠ
predseda senátu